

Medier for ytringsfrihet og demokrati

Taler

Anette Trettebergstuen

Dato

26 april 2022

Sted

Stortinget

Omstendigheter

Mediepolitisk redegjørelse

1 President,

Vi må la den siste tiden være en påminnelse om at ytringsfrihet, pressefrihet og informasjonsfrihet er helt avgjørende for et velfungerende samfunn. Dette er demokratiske verdier det er lett å ta for gitt i et land som Norge. Situasjonen i Europa underbygger at vi må gjøre det motsatte. Vi må være et foregangsland. Vi, med våre tradisjoner, må ha et mål om å være en tydelig stemme for å beskytte og fremme ytringsfrihet, også i internasjonale fora.

10 Koronapandemien og krigen i Ukraina illustrerer at behovet for troverdige og uavhengige redaktørstyrte medier av høy kvalitet er større enn noen gang. Det russiske medietilsynet har blokkert tilgangen til flere medier og Putins nye medielov kan straffe «falske nyheter», slik russiske myndigheter definerer det, med 15 år i fengsel. Russland har lenge stått bak en desinformasjon- og destabiliseringskampanje rettet mot vestlige land, særlig land med store russiske minoriteter. Mediene RT og Sputnik kontrolleres av russiske myndigheter og har vært sentrale redskap i denne kampanjen. RT og Sputnik har blitt brukt av Putin-regimet til å spre propaganda om krigen i Ukraina, og EU har i sin sanksjonspakke besluttet å blokkere disse mediene.

20

Vi har besluttet at vi ikke skal sensurere RT og Sputnik.

Grunnlovens §100 setter svært høye krav for å innskrenke ytringsfriheten.

25 Og per i dag er det vanskelig å se at disse aktørene utgjør en slik trussel mot grunnleggende samfunnsinteresser i Norge at det kan forsvare forhåndssensur gjennom generelt forbud.

30 Jeg gjentar det gjerne: Medier er en forutsetning for ytringsfrihet og demokrati. Regjeringas mål er å sikre sterke norske medier og å legge til rette for at alle grupper i samfunnet har tilgang til et godt medietilbud. Vi skal sikre ytringsfrihet gjennom de frie mediene, og redaktører og journalister skal ha et spesielt vern. Ytringsfriheten står sterkt i Norge, men som
35 Ytringsfrihetskommisjonens mandat gjenspeiler, har det offentlige rom gjennomgått grunnleggende endringer siden første kommisjonens rapport ble lagt frem i 1999.

Ytringsfrihetskommisjonen leverer sin NOU i august. Med en ny gjennomgang
40 av ytringsfrihetens stilling i Norge vil vi ha et godt utgangspunkt for det videre arbeidet på feltet. Utredningen blir overlevert og debattert på åpningsdagen av Arendalsuka, 15. august i år. Forhåpentligvis blir Arendalsuka starten på en bred og inkluderende offentlig samtale om kommisjonens vurderinger og forslag. Regjeringa vil komme tilbake med konkrete tiltak for å styrke
45 ytringsfriheten etter at Ytringsfrihetskommisjonen har levert sin NOU.

Om en drøy måned skal jeg også delta under World Expression Forum på Lillehammer. Dette er et nytt og spennende initiativ, som har til hensikt å styrke ytringsfriheten globalt ved å etablere en sentral møteplass for alle som ønsker å
50 arbeide for ytringsfrihet. De sammenligner seg med World Economic Forum, bare at temaet er ytringsfrihet i stedet for økonomi. Utgangspunktet er norsk, med støtte fra både bokbransjen, medier og ytringsfrihetsaktører. Men ambisjonene er så til de grader internasjonale, med aksjonærer og støttespillere fra hele verden. Programmet for den aller første konferansen er svært
55 imponerende. Jeg ser med stor forventning fram til å bidra i en diskusjon om hva vi politikere kan gjøre for å styrke ytringsfrihetens kår - fra samme scene som, blant andre, fredsprisvinnerne Maria Ressa og Dmitrij Muratov.

President,

60 Norge toppet fortsatt Reportere uten grensers pressefrihetsindeks i 2021, for femte år på rad. Det er gledelig. Men det er ikke så vanskelig å holde på idealer og prinsipper i et trygt, egalitært, velfungerende samfunn uten store konflikter. Det er vanskeligere å holde på idealene når de utfordres, for eksempel av aktører
65 og myndigheter som bruker medier til å manipulere offentligheten. Pressefrihetsindeksen viser at vi har en lang vei å gå internasjonalt.

Ytringsfrihetskommisjonen er nå i ferd med å ferdigstille utredningen av de
70 sosiale, teknologiske, juridiske og økonomiske rammene for ytringsfriheten i
dagens samfunn. Mandatet tar for seg mange av de mest aktuelle, men også
vanskeligste og mest betente spørsmålene og dilemmaene i samtiden. Dette
inkluderer hat, hets og mobbing i sosiale medier, trusler mot journalister,
politikere og samfunnsdebattanter, desinformasjon og propaganda, samt
75 skadelig innhold og nettovergrep.

Som denne oppstillingen viser, ender ytringsfrihetsdebattene gjerne med å dreie
seg om ytringsfrihetens negative sider. Om ytringsfrihet som et problem. Det er
kanskje ikke så rart, men det gir en risiko for at vi går glipp av noe helt vesentlig:
80 hva denne friheten faktisk betyr. Se for deg at kritikk mot en ideologi eller
politisk retning ble forbudt fordi tilhengerne av den følte seg fornærmet av det.
Eller at medier ikke turte å rapportere fra politiske demonstrasjoner uten at
statlige kanaler gjorde det først. Eller at man risikerte å miste jobben hvis man
kritiserte de som styrer landet. I enkelte andre land har folk det faktisk sånn. For
85 å sitere nylig avgåtte generalsekretær i redaktørforeningen, Arne Jensen: «Vi må
lære oss å heie på ytringsfriheten! Milde Moses, ytringsfriheten er jo ikke et
PROBLEM! Det er en ressurs. Det er en verdi. For hele samfunnet vårt.»

President,

90 Regjeringas mål er å sikre sterke norske medier og å legge til rette for at alle
grupper i samfunnet har et godt medietilbud. For å oppnå det, er
mediemangfold sentralt. Medietilsynet dokumenterer utviklingen i det norske
mediemangfoldet gjennom sitt mediemangfoldsregnskap. Regnskapet for 2020
95 viser at Norge har et mangfold av redaktørstyrte journalistiske medier, både på
nasjonalt og lokalt nivå. En bred sammensetning av aktører og eiere, både
nasjonalt, regionalt og lokalt er grunnleggende for å sikre et avsendermangfold
og borgernes informasjons- og ytringsfrihet.

100 I analysen av bruksmangfoldet finner Medietilsynet at vi alt i alt har et godt
bruksmangfold i Norge. Infrastrukturen sørger for at de aller fleste har tilgang
til medier og nyheter, og at store deler av befolkningen bruker et mangfold av
redaktørstyrte medier.

105 Det er viktig at vi eksponeres for et mangfold av kilder, samtidig som vi har

fellesarenaer for den offentlige samtalen. Medietilsynets rapport viser imidlertid at det er et tydelig generasjonsskille i mediebruken. De unge bruker digitale medier og strømmetjenester i større grad enn de eldre. Selv om befolkningen samlet sett blir mer digital i mediebruken, faller de eldste litt utenfor.

Kjønn, utdanning og inntektsnivå spiller også inn på mediebruken. Yngre, kvinner, de med lav utdanning og lav inntekt orienterer seg i noe mindre grad enn andre grupper mot norske redaktørstyrte medier. Det kan lede til informasjonskløfter mellom ulike grupper i befolkningen. Regjeringa er enig med Medietilsynet i at et slikt skille kan føre til en mer fragmentert offentlighet og en økt risiko for polarisering og ekkokamre. Vi vil følge denne utviklingen i tiden fremover.

I fjor satte NRK opp en robot til å se på norske nyhetssider i fire måneder, og telle antall kvinner og menn. Totalt talte roboten 18.038 ansikter. Kun 38,6 prosent var kvinner. Roboten er nok ikke perfekt, men resultatene peker i samme retning som andre undersøkelser. Det er også tendenser til at kjønnene ikke presenteres likt og at kilder stilles ulike spørsmål, basert på deres kjønn. Årsakene til dette er sammensatt, men det er viktig at mediene fortsetter å jobbe for en bedre kjønnsbalanse i kildebruken. Alle kjønn, nasjonaliteter og aldersgrupper trenger noen å identifisere seg med i mediene.

Medietilsynet gjennomfører også undersøkelser om befolkningens tillit til mediene. Den siste undersøkelsen tilsynet utførte, viste at åtte av ti har tillit til norske medier.

Vi i regjeringa er stolte av det norske medier får til, og jeg gleder meg til å feire norske medier når Nordiske Mediedager åpner i Bergen i neste uke.

President,

Medietilsynet gjennomfører årlige undersøkelser om økonomien i norske medier. Aviser og kringkastere sto for knapt én prosent av BNP for Fastlands-Norge i 2020. Brukerinntektene til avisene og inntektene tv-virksomhetene får fra salg av kanalpakker, strømmetjenester og distribusjon, spiller en stadig viktigere rolle. I 2017 hadde medievirksomhetene for første gang større inntekter fra brukermarkedet enn fra reklamemarkedet. I 2020 utgjorde brukerinntektene nesten 57 prosent av driftsinntektene. Selv om det har vært en

liten vekst i brukerinntektene, er fallet i reklameinntektene hovedårsaken til denne utviklingen. En viktig årsak til fallet i annonseinntektene er den sterke posisjonen sosiale medier og søkemotorer har fått i det norske annonsemarkedet. Denne utviklingen skaper usikkerhet om fremtidige
150 annonse- og reklameinntekter for norske medievirksomheter. Avisene klarer i stor grad å holde på leserne, men annonseinntektene blir stadig lavere. TV-seerne ser mindre på tradisjonell lineær-tv, og strømmer mer. Det kan være en årsak til at de kommersielle TV-virksomhetene har fått reduserte reklameinntekter.

155 Mediebedriftenes landsforenings undersøkelse om betaling for nyheter fra 2021 viser at andelen som oppgir å ha tilgang til et avisabonnement i husstanden har økt fra 63 prosent i 2018 til 69 prosent i 2021. Stadig flere velger digitale
160 abonnementer. Norge er verdensledende når det kommer til befolkningens vilje til å betale for digitale nyheter, ifølge velrenommerte Reuters Institute. Summen av norsk mediepolitikk, mediebransjens omstillingsevne og publikums etterspørsel har bidratt til at vi har en sterk mediebransje som er godt rustet til å fortsette den digitale transformasjonen. Samtidig skal vi ikke glemme at mediene fortsatt er kritisk avhengige av inntektene fra papiravisene. I dag samarbeider
165 mange av de største mediene om både trykking og distribusjon. Dersom noen trekker seg fra dette samarbeidet, vil regningen for de som blir igjen bli høyere. I verste fall kan vi få en kjedereaksjon som svekker det økonomiske fundamentet for mediene. Vi i regjeringa skal gjøre vårt for å bidra til at bransjen fortsetter å lykkes. Vi har blant annet videreført nullmoms for elektroniske nyhetsmedier til
170 2028. Momsfritaket tilrettelegger for den digitale transformasjonen ved å legge til rette for økte inntekter fra brukerbetaling for digitale nyheter. Denne forlengelsen har stor betydning for mediebransjen.

President,

175 Hovedtrekkene viser at det står bra til med mediebransjen og ytringsfriheten i Norge. Men regjeringa har store ambisjoner, og vi har så vidt begynt. Det vil kreve videre arbeid for å sikre sterke norske medier og å legge til rette for at alle grupper i samfunnet har et godt medietilbud i fremtiden. Med globalisering og
180 digitalisering kommer omverdenen stadig tettere på, og internasjonale forhold spiller en stadig større rolle - både for medieøkonomien og mediemangfoldet.

President,

De globale teknologigigantene har på mange måter forenklet livene våre, åpnet nye muligheter for å innhente informasjon og senket terskelen for å ytre seg. Samtidig er det flere forhold ved de store globale plattformene som vi må følge nøye, både med den norske befolkningens øyne og av hensyn til mediebransjens konkurransevilkår.

190

Vi vet at de store, globale plattformene brukes til å spre desinformasjon og ulovlig innhold. Samtidig er det en hårfin balanse mellom det å ha for lite kontroll og det å innskrenke ytringsfriheten. Ukontrollert spredning av ulovlig innhold er åpenbart skadelig for den offentlige samtalen. Men vi ønsker heller ikke en situasjon der plattformene på eget initiativ modererer og fjerner så mye lovlig innhold at det går utover ytringsfriheten.

195

Det er flere initiativer på gang på EU-siden som vil ha betydning for mediefeltet i Norge, og som regjeringa følger tett. EU-kommisjonen fremmet i 2020 forslag til forordningen Digital Services Act. Forslaget til DSA tar sikte på å gi større demokratisk kontroll og sterkere tilsyn med internettplattformer, å redusere risiko for manipulasjon og desinformasjon, og å motvirke ulovlig innhold. Det foreslås krav om at svært store internettbaserte plattformer med mer enn 45 mill. brukere i EU årlig må identifisere, analysere og begrense risiko forbundet med bruken av plattformen, som utbredelse av ulovlig innhold og bevisst manipulasjon av plattformen.

200

205

Norge har i en felles uttalelse fra EØS/EFTA-landene til Digital Services Act påpekt det problematiske ved at digitale plattformer modererer eller blokkerer lovlig redaksjonelt innhold publisert av redaktørstyrte medier. Endelig vedtak av DSA kan skje før sommeren.

210

President,

215

I slutten av mars møtte jeg Facebook-varsleren Frances Haugen. Vi diskuterte blant annet reguleringen av tek-gigantene, åpenhet og hva myndighetene kan gjøre. Det var et inspirerende møte med en modig kvinne. Hun gjør virkelig en innsats for å løfte diskusjonen om disse store og viktige spørsmålene.

220

Noe av det første jeg gjorde da jeg ble kultur- og likestillingsminister, var å ta initiativ til å bedre dialogen mellom norske redaktørstyrte medier og de globale

225 teknologiplattformene. Bakgrunnen er de nevnte utfordringene vi har knyttet til ytringsfrihet og pressefrihet når globale teknologiplattformer kan gå inn og moderere eller blokkere lovlig redaksjonelt innhold publisert av redaktørstyrte medier i Norge. Sett med norske øyne vil EUs kommende regulering neppe imøtekomme disse utfordringene på en fullt ut tilfredsstillende måte.

230 Regjeringa mener at mediebrukere, redaktørstyrte medier og plattformselskaper har en felles interesse i at redaksjonelt innhold i størst mulig grad er tilgjengelig på plattformene.

235 22. mars var det fullt hus i Kultur- og likestillingsdepartementets største møterom. Jeg tror det var første gang representanter for norske medier og plattformene var samlet rundt samme bord. Både Facebook og Google deltok, sammen med alle presseorganisasjonene, NRK og de største mediekonsernene. Mediene ga en god beskrivelse av utfordringene de opplever med at plattformene, med henvisning til globale vilkår og betingelser, griper inn mot
240 innhold eller tjenester som allerede er kvalitetssikret og publisert av norske ansvarlige redaktører.

VG-redaktør Gard Steiro fortalte at Snapchat har strenge regler mot å vise bilder som inneholder kroppsværker, og viste bilde av en blodig kvinne med bandasje
245 rundt hodet. Så stilte han spørsmålet: Er dette nødvendig dokumentasjon fra krig i Ukraina, eller er det bruk av kroppsværker? Faren oppstår ifølge Steiro når VG tilpasser innholdet sitt til plattformen med de strengeste reglene. Da får plattformene en begrensende og nedkjølende effekt på journalistikken.

250 Vi fikk også høre plattformenes syn på utfordringene. Begge sider ga i møtet tydelig uttrykk for at de er interessert i å fortsette dialogen. Vi har godt håp om at også Apple vil bli koblet på. Vårt ønske er at partene utnytter det handlingsrommet de nå har til å utvikle frivillige kjøreregler for bedre samhandling mellom plattformene og norske redaktørstyrte medier.

255 I Norge har vi tradisjon for ansvarlige medier, vide rammer for ytringsfriheten og et velfungerende system for presseetisk selvregulering. Derfor har vi gode forutsetninger for å lykkes med selvregulering også på plattformene. Det må være opp til partene hva de får ut av dialogen, men vi kommer til å følge opp
260 dette i høst. Det vil alltid være av det gode å etablere møteplasser for meningsutveksling. Målet må være enda bedre vern av pressefriheten i Norge.

President,

265

Samtidig som norske medier er avhengige av de store globale plattformene for å nå ut med sitt innhold, konkurrerer de mot dem i annonsemarkedet og om publikums tid, på svært ulike konkurransevilkår. De globale selskapene dominerer i reklamemarkedet, samtidig som den teknologiske utviklingen har bidratt til at selskaper kan drive virksomhet i et marked uten fysisk tilstedeværelse. Dette utfordrer det eksisterende internasjonale skatterammeverket. Regjeringa skal være en aktiv pådriver for å gi mediene mer rettferdige konkurransevilkår i møte med de globale teknologi-gigantene.

270

275

8. oktober i fjor ble 137 av de 141 medlemslandene i OECD og G20-forumet «Inclusive Framework» enige om en politisk prinsipperklaring om hovedelementene i en internasjonal reform for skattlegging av store multinasjonale konsern. I desember offentliggjorde OECD modellregler som skal sikre at store flernasjonale konsern må betale minst 15 prosent skatt, uansett hvordan de innretter seg. Dette vil bidra til en mer effektiv og rettferdig skattlegging av overskuddet i slike selskaper. Samtidig vil reformen kunne bidra til å dempe konkurransevidningen mellom ulike annonsekanaler, som frem til nå har vært i disfavør av norske medier. Reformen skal etter planen få virkning fra 2023.

280

285

President,

EU-kommisjonen la i desember 2020 frem forslag til en forordning om digitale markeder (DMA). Her foreslås regler og virkemidler rettet mot de aller største plattformsselskapene, såkalte portvoktere. Målet er å styrke konkurransen i de delene av markedene som portvokterne kontrollerer og å sette en stopper for den økende dominansen til disse selskapene. Det kan blant annet bidra til å styrke mediebedriftenes konkurranseevne i innholds- og annonsemarkedet. DMA omfatter blant annet et forbud mot at selskapene favoriserer egne tjenester.

290

295

For norske medieaktører er det viktig at næringslivsaktører som er avhengige av portvokternes plattformtjenester får tilgang til data som deres brukere genererer hos portvokteren. DMA inneholder også bestemmelser som skal hindre at portvokterne bruker data på en konkurransevidende måte.

300

Norge har i en felles kommentar fra EØS/EFTA-landene blant annet fremhevet viktigheten av forpliktelsene knyttet til bruk og tilgang til data. For om lag en måned siden ble Europaparlamentet og EUs ministerråd enige om utformingen av DMA. Nå venter formell godkjenning av lovteksten, før DMA er ventet å tre i kraft fra 2023.

President,

I år har Norge ordførerskapet i Nordisk Ministerråd, og ytringsfrihet og mangfold er et prioritert område i sektorprogrammet for kultur. I den forbindelse vil vi blant annet løfte utfordringene knyttet til teknologigigantenes betydning for den demokratiske samtalen, og for den nordiske mediebransjen. Vi er særlig opptatt av at gigantene viser større åpenhet, og at de ikke skal gripe inn i ytringsfrihet og redaksjonell frihet.

Sammen med mine nordiske kulturministerkollegaer har vi bestilt en rapport fra Nordicom som skal se på plattformenes påvirkning på nyhetsmedienes forutsetninger i Norden, og vurdere tiltak. Vi kommer også til å invitere til en nordisk konferanse om disse temaene til høsten. Det blir en anledning til å samle organisasjoner, mediebedrifter, politikere og forskere til en bred samtale om hvordan vi kan arbeide videre.

Problemstillingene knyttet til teknologigigantene er mange, og store. De er også internasjonale, og må løses i felleskap. Derfor er det så viktig at disse temaene står høyt på agendaen i de nordiske landene. De nordiske landene deler i stor grad synet på, og verdien av, ytringsfrihet og uavhengige medier. Dette er en anledning for Norden å gå samlet og i front. Vi stiller sterkere når vi står samlet.

President,

I 2018 vedtok EU omfattende endringer i direktivet om audiovisuelle medietjenester, også kalt AMT-direktivet. AMT-direktivet inneholder felles europeisk regulering av fjernsyn og audiovisuelle bestillingstjenester.

En av de viktigste endringene er direktivets regulering av videodelingsplattformtjenester, som YouTube og videodelingsfunksjoner i sosiale medier som Facebook og Instagram. De viktige

videodelingsplattformtjenestene er ikke etablert i Norge, men i Irland. Reguleringen av videodelingsplattformtjenester er likefult viktig også i Norge, fordi det pålegger plattformer som mange bruker å gjennomføre tiltak for blant annet å beskytte mindreårige mot skadelig innhold og allmennheten mot ulovlig innhold.

Endringsdirektivet inneholder to grep for å fremme europeisk audiovisuelt innhold. Audiovisuelle bestillingstjenester pålegges ha minst 30 prosent europeisk programinnhold i sine kataloger, og at dette innholdet skal gis en fremtredende plassering. Videre kan det enkelte land velge å pålegge tilbydere av audiovisuelle medietjenester å bidra til finansiering av audiovisuelle produksjoner. En slik plikt kan pålegges både norske tjenestetilbydere og tjenestetilbydere som er etablert i andre EØS-land og som retter tjenestene sine mot Norge.

Endringsdirektivet omfatter ut over dette også en rekke andre bestemmelser, blant annet skjerpede krav til tilrettelegging av programmer for personer med funksjonsnedsettelse, økte krav til uavhengighet for tilsynsmyndighetene på feltet og økt fleksibilitet for visning av reklame i fjernsyn.

Direktivet er EØS-relevant, men er ikke ennå innlemmet i EØS-avtalen. Direktivet krever omfattende endringer i kringkastingsregelverket, og departementet tar sikte på å sende et forslag til gjennomføring av endringsdirektivet på høring i vår.

President,

Medienes frie stilling ble forsterket med medieansvarsloven som trådte i kraft i 2020. Pressefrihet er imidlertid ingen selvfølge, noe vi ser tydelige tegn på i andre europeiske land. Sterke motkrefter gjør det vanskeligere for mediene å stille makthaverne til ansvar og å holde borgerne informert.

EU-kommisjonen avsluttet i mars en åpen høring om den kommende europeiske mediefrihetsloven - European Media Freedom Act. Kommisjonen vil sikre mediemangfold og medienes uavhengighet i Europa, og peker på medienes rolle som én av pilarene demokratiet hviler på. I høringen ønsket kommisjonen særlig innspill om

380 - åpenhet og uavhengighet knyttet til medie-eierskap og -transaksjoner,
- hvordan sikre at borgerne blir eksponert for et mangfoldig medietilbud, og
- hvordan sikre uavhengigheten til allmennkringkastere og andre statsfinansierte medier

385 EU-kommisjonen har varslet at den vil legge frem et konkret forslag til regulering i tredje kvartal i år. Forslaget vil være et viktig grep for å sikre frie medier i hele Europa. Derfor må vi være en pådriver i dette arbeidet. Vi følger dette arbeidet videre og vurderer behovet for et innspill - i dialog med norske medier og presseorganisasjoner.

390

President,

8. april la vi fram et lovforslag for Stortinget som innebærer opphevelse av den siste ordningen med systematisk forhåndssensur av ytringer i Norge. Ved å
395 oppheve kinofilmkontrollen overlates ansvaret for å fastsette aldersgrenser, og for å påse at innholdet er lovlig, til distributørene. Kinofilmen likestilles med dette med alle andre kanaler for formidling av levende bilder. Medietilsynet skal føre tilsyn for å sikre at loven overholdes når distributørene overtar ansvaret.

400 Den statlige kinofilmkontrollen har vært i drift siden den første filmloven trådte i kraft og Norsk Filmkontroll ble opprettet i 1913. Målet har først og fremst vært å beskytte barn mot innhold som av ulike grunner har blitt vurdert som skadelig. Likevel finnes det også eksempler på at filmer er blitt utsatt for mer politisk sensur. Dette er derfor et veiskille i ytringsfrihetens historie i Norge.

405

President,

Det digitale medielandskapet stiller stadig strengere krav til oss som mediebrukere. En fersk undersøkelse fra Medietilsynet viser at hver tredje
410 nordmann har sett informasjon eller nyheter om Ukraina-krigen som de senere fant ut var falske eller inneholdt informasjon som ikke stemte.

Uavhengig av krisetider vil de fleste av oss bli utsatt for desinformasjon. Kritisk medieforståelse er nøkkelen til at befolkningen skal kunne forstå og bruke
415 mediene på en aktiv og bevisst måte. Regjeringa vil bidra til økt kunnskap om kritisk medieforståelse, kildekritikk og personvern i befolkningen.

Medietilsynet skal i år forberede en ny befolkningsundersøkelse om kritisk
medieforståelse, som gjennomføres i 2023. Rapporten fra 2021 viser at 44
prosent av befolkningen rapporterer at de har fått tilsendt eller kommet over
falske eller usanne nyheter det siste året. 68 prosent har opplevd å komme over
informasjon de var i tvil om var sann. Medietilsynets undersøkelser viser at de
eldste og yngste synes det er vanskeligere å håndtere desinformasjon og falske
nyheter enn resten av befolkningen. Medietilsynet gjennomfører ulike tiltak
som skal bidra til å styrke nordmenns kritiske medieforståelse, særlig i de mest
sårbare gruppene. Tilsynet utarbeider blant annet undervisningsopplegg for
skolen, egne læringsopplegg for seniorer og gjennomfører
informasjonskampanjer.

President,

Selv med et samfunn der alle med loven i hånd er frie til å ytre seg, vet vi at deler
av befolkningen lar være å gjøre nettopp det. Ytringsfriheten er ikke absolutt, og
vi er forpliktet til å verne ulike grupper mot hat, forfølgelse og diskriminering.
Hatefulle, diskriminerende og andre krekende ytringer er en stadig større
bekymring. En undersøkelse Medietilsynet utførte i 2021 viste at den vanligste
formen for nettsjikane er hatefulle ytringer. Én av ti oppga å ha opplevd sjikane
på nett. Hatefulle ytringer er den formen for sjikane som både er vanligst og
øker mest. Mens to prosent hadde opplevd hatefulle ytringer i 2019, var andelen
økt til sju prosent i 2021. Hatprat er fullstendig uakseptabelt og kan ha alvorlige
konsekvenser for enkeltpersoner, grupper og hele samfunnet.

Ifølge Medietilsynets undersøkelse sier fire av ti som har vært utsatt for
nettsjikane at de har blitt mer forsiktige med å si sin mening, mens to av ti har
sluttet helt å delta i debatten. Det er en trussel mot demokratiet og
ytringsfriheten når noen ikke tør å delta i samfunnsdebatten fordi de frykter å
bli utsatt for hets. Vi taper som samfunn når enkelte stemmer ikke kommer til
orde. En rapport om hatefulle ytringer på nett fra Likestillings- og
diskrimineringsombudet viser at syv av 10 mener det er et problem for
ytringsfriheten at folk avstår fra debatt på grunn av tonen i kommentarfeltet.
Kvinner opplever dette som et større problem enn menn. Rapporten viser også
at kvinner opplever langt mer hets på grunnlag av kjønn enn menn. Regjeringa
vil øke innsatsen for å stoppe netthets og jobbe for at alle får kompetansen vi
trenger for å kunne håndtere netthets dersom vi blir utsatt for det.

En strategi mot hatefulle ytringer ble lansert i 2016. Målet med strategien er å bidra til en god offentlig meningsutveksling, og å forebygge og motvirke hatefulle ytringer. Barne-, ungdoms- og familiedirektoratet har ansvar for å følge opp mange av Kultur- og likestillingsdepartementets tiltak i strategien mot hatefulle ytringer. Hatefulle ytringer er også et sentralt tema for Ytringsfrihetskommisjonen.

I mars fordelte regjeringa 19 millioner kroner til tiltak mot rasisme, diskriminering og hatefulle ytringer. Det er gledelig at det er så mange gode initiativ rundt om i hele landet. Regjeringa har et soleklart mål om å fremme antirasisme, mangfold og dialog. Vi ønsker at flere skal inviteres til å delta og vi støtter nytenkende tiltak som har som mål å forebygge, informere og utvikle kunnskap.

President,

Barn og unge har rett til både ytrings- og informasjonsfrihet og beskyttelse mot skadelig innhold. En helhetlig politikk for barns digitale hverdag må ivareta balansen mellom disse rettighetene. Dette krever at vi baserer tiltakene på best mulig kunnskap om hvordan barn faktisk påvirkes av medieinnhold. Medieskadelighetsutvalget, som la fram sin utredning i mars i fjor, har blant annet kartlagt eksisterende kunnskap om skadevirkningene av eksponering for ulike typer medieinnhold. I tillegg har utvalget foreslått ulike konkrete tiltak for økt beskyttelse av barn. Utredningen gir et solid grunnlag for det videre arbeidet med å beskytte barn og unge mot skadelig innhold og bruk.

Det er videre behov for å utrede handlingsrommet når det gjelder å håndtere utfordringer barn og unge møter i sin digitale hverdag. Ny teknologi og trender gjør at feltet forandrer seg raskt. Mange sektorer har virkemidler for - og interesser i - en trygg digital oppvekst. Det er nødvendig med et tverrfaglig og tverrsektorielt samarbeid for å skaffe den rette kunnskapen, møte utfordringer effektivt og bygge opp under mulighetene og fordelene det digitale gir barn og unge. Det er derfor viktig at regjeringa nå skal sette i gang et arbeid med en stortingsmelding om trygg digital oppvekst.

I februar fremmet regjeringa en ny posisjon til EU-rettsakten Digital Services Act. Her foreslår vi et forbud mot atferds-basert markedsføring rettet mot barn og unge til EUs nye regulering av digitale tjenester. Begrunnelsen er at barn og

unge er særlig sårbare for påvirkning gjennom reklame.

President,

500

For at alle skal ha et godt medietilbud, må vi ha en fremtidsrettet mediestøtte som bidrar til å bevare sterke, norske medier. Den direkte mediestøtten har lange tradisjoner i Norge. Produksjonstilskuddet ble opprettet tilbake i 1969 og det uttalte formålet med ordningen var å opprettholde en differensiert dagspresse. Det har vi klart, men for å videreføre det sterke norske mediemangfoldet må vi fortsatt sørge for forutsigbare, økonomiske rammevilkår.

505

Mediestøtteloven sier at regjeringa skal foreslå faste, langsiktige økonomiske rammer for NRK og de direkte tilskuddsordningene for mediestøtte for Stortinget i en budsjettproposisjon året etter stortingsvalg.

510

I budsjettproposisjonen for 2023 skal regjeringa for første gang foreslå slike fireårige styringssignaler. Det er allerede lagt ned et omfattende arbeid for å skaffe et så godt beslutningsgrunnlag som mulig. Medietilsynet har lagt frem flere utredninger, blant annet en bred gjennomgang av de direkte mediestøtteordningene.

515

Overordnet konkluderer Medietilsynet med at de direkte mediestøtteordningene fortsatt er viktige bidrag til å bevare og utvikle et mangfold av redaktørstyrte, journalistiske medier.

520

Ved utgangen av 2020 ble det gitt ut 230 aviser på 172 ulike steder i Norge, hvorav 152 aviser mottok produksjonstilskudd. Samtidig vet vi at overgangen til det digitale er krevende for de minste lokalavisene. Flere av disse avisene er i en sårbar økonomisk situasjon. Regjeringa vil øke innovasjons- og produksjonstilskuddet på en måte som sikrer god utvikling i lokalmediene, uten at det går utover de større riks- og regionmediene. Dette arbeidet har regjeringa allerede startet, ved å øke bevilgningen til produksjonstilskuddet med 8 millioner kroner til lokalaviser i 2022.

525

530

For om lag en måned siden fordelte Medietilsynet 21 millioner kroner gjennom tilskuddsordning for innovasjon og utvikling i nyhets- og aktualitetsmedier. Om lag 15 av 21 millioner kroner går til små, lokale medier. Flere av prosjektene som

får støtte skal løfte den lokale debatten.

President,

540 Som kultur- og likestillingsminister vil jeg først få si at det gleder meg at vi får den første kvinnelige kringkastingssjefen i NRKs historie.

Regjeringa vil sikre NRKs rolle som en bred allmennkringkaster med sterk tilstedeværelse i hele landet, gjennom forutsigbar styring og finansiering.

545

For å oppnå denne forutsigbarheten, skal regjeringa legge frem fireårige styringssignaler for NRKs økonomiske ramme i budsjettproposisjonen for 2023. Med en sterk, offentlig allmennkringkaster er vi nødt til å vurdere hvordan midlene best nyttes. Som et ledd i dette arbeidet, la departementet i fjor høst ut NRK-plakaten på åpen høring. NRK-plakaten beskriver NRKs
550 allmennkringkastingsoppdrag, og det er en god stund siden sist vi hadde en bred debatt om dette. Departementet mottok 43 innspill fra instanser som spenner fra konkurrerende medier og interesseorganisasjoner til privatpersoner. Som NRK-entusiast gleder det meg at det er så stort engasjement rundt
555 allmennkringkastingsoppdraget.

Når vi vurderer om det er behov for å justere NRKs oppdrag, vil regjeringa legge til grunn at vi skal sikre NRKs rolle som en bred allmennkringkaster med sterkt nærvær i hele landet. Vi synes fortsatt det er viktig at NRK når bredest mulig ut
560 med programtilbudet sitt, noe som innebærer at NRK må være til stede på alle viktige medieplattformer. Dette har bidratt til at de aller fleste bruker minst ett av NRKs tilbud daglig og at de aller fleste er svært fornøyd med NRK. Samtidig har vi private medier som går godt, som hele tiden utvikler seg og som lykkes i å utvikle stadig flere og bedre digitale innholdstjenester. Det kan de gjøre blant
565 annet fordi vi har et norsk publikum som ligger i verdenstoppen når det gjelder betalingsvillighet.

Jeg har registrert at noen har vært urolige for at det ikke blir nok anledning til å diskutere denne saken. For eksempel her på Stortinget. Da vil jeg si at regjeringa
570 lojalt følger det opplegget Stortinget ble forelagt i mediestøttemeldingen, som ble lagt fram av den borgerlige regjeringa. Det innebærer at gjennomgangen av mediepolitikken skal inngå i en meldingsdel til budsjettproposisjonen. Her vil regjeringa komme med sine vurderinger av behovet for endringer i NRKs

575 allmennkringkastingsoppdrag.

Vi legger til grunn at Stortinget vil legge til rette for en grundig og god behandling av de forslagene vi kommer med i oktober.

580 Medietilsynet har utarbeidet en rapport om NRKs bidrag til mediemangfoldet og hvordan NRK virker inn på konkurransesituasjonen i det norske mediemarkedet. Medietilsynet skriver i sin rapport at NRK bidrar positivt til mediemangfoldet og det samlede tilbudet til publikum. Dette oppnår NRK ved å oppfylle allmennkringkastingsoppdraget og gjennom samarbeid med andre
585 aktører i det norske mediemarkedet. NRK har et bredt og variert tilbud av samfunnsviktig stoff med stor tematisk og geografisk bredde. Majoriteten av befolkningen har NRK som en av sine tre mest brukte nyhetskilder. Medietilsynet påpeker at konkurransepresset NRK utøver overfor nasjonale, kommersielle aktører har styrket seg noe. Samtidig er det en positiv utvikling i
590 det kommersielle mediemarkedet. Konkurransepresset vurderes derfor å ha virket skjerpende og til det beste for publikum. Per i dag vurderes det ikke å være risiko på kort eller mellomlang sikt for at NRKs tilbud skal ha negative effekter på tilbudet fra kommersielle aktører i det nasjonale digitale markedet. Dette viser at det har vært, og er, et riktig valg å la NRK være til stede på plattformene
595 hvor publikum er.

NRK må få forsvare sin plass i det digitale mediemarkedet i takt med at mediebruken flytter seg fra tradisjonelle plattformer som lineær-tv og radio. Både for NRK og andre redaktørstyrte medier er det en utfordring å nå ut med
600 innhold og etablere en sterk relasjon til barn og unge. For å oppnå dette må NRK være til stede på plattformene disse målgruppene benytter seg av. Dette er bakgrunnen for at regjeringa ikke vil begrense NRKs digitale handlingsrom.

President,

605

Det har lenge vært behov for en modernisering av produksjonstilskuddet til nyhets- og aktualitetsmedier. I disse dager er forslag til ny forskrift om produksjonstilskudd til nyhets- og aktualitetsmedier på høring. I arbeidet med forskriften har vi vært opptatt av å utvikle regelverket i tråd med digitaliseringen
610 av mediebransjen. Dette gjør vi for å ivareta ordningens formål og å øke treffsikkerheten.

615 Vi vil ta med oss alle innspill som kommer i høringen i det videre arbeidet med å sikre en produksjonstilskuddsordning som stimulerer til et mangfold av nyhets- og aktualitetsmedier med uavhengig journalistikk av høy kvalitet - over hele landet og for alle grupper i samfunnet. Ny forskrift skal etter planen tre i kraft 1. januar 2023.

620 Tilskuddet til samiske aviser og samiskspråklige avissider skal legge til rette for demokratisk debatt, meningsdanning og språkutvikling i det samiske samfunnet. Neste år skal vi også gå gjennom forskrift til tilskudd til samiske aviser, med mål om å modernisere og gjøre ordningen mer treffsikker, blant annet ved å gjøre tilskuddsordningen plattformnøytral.

625 Regjeringa er spesielt opptatt vilkårene for kvalitetsjournalistikken og lokalmediene. For å bidra til utvikling av den undersøkende og kritiske journalistikken har regjeringa allerede gitt støtte til Senter for undersøkende journalistikk (SUJO) i 2022. Dette skal særlig bidra til å styrke den kritiske
630 journalistikken i lokalmedier.

President,

Regjeringa er også opptatt av å sikre en kommersiell allmennkringkaster med
635 nyhetssendinger utenfor Oslo. Derfor vil vi videreføre tilskudd til kommersiell allmennkringkasting når avtalen med TV 2 løper ut i 2023. Regjeringa tar sikte på å kunngjøre en ny avtale i løpet av 2022, under forutsetning av at Stortinget slutter seg til dette. Vi vil komme tilbake til planen for utlysning av ny avtale om kommersiell allmennkringkasting i budsjettproposisjonen for 2023.

640 Regjeringa vil også bidra til at radiobransjen har nødvendig tid til å gjennomføre den digitale omstillingen. Vi forlenget konsesjonene for lokalradioaktører som sender på FM med fem nye år i høst, til og med 31. desember 2026. Dette sikret at de aller fleste lokalradioene kunne fortsette akkurat som før. Regjeringa vil i
645 2025 utlyse ny konsesjonsrunde, som gir lokalradioene mulighet til å sende på FM-nettet fram til 2031.

President,

650 Det er mange gode initiativer på gang, og regjeringa har store ambisjoner på feltet. Vi har så vidt rukket å starte opp våre prosjekter, men det ligger mye bra

lenger frem i løypa. Vi ser fram til å legge frem forslag til fireårige styringssignaler for NRK og den direkte mediestøtten i budsjettet for 2023 i oktober. Samtidig er vi spente på å se hvordan mediebransjen og de globale teknologiplattformene vil følge opp dialogmøtet i mars. I august kommer vi til å lese Ytringsfrihetskommisjonens NOU med stor interesse. Jeg er sikker på at det vil være et grundig arbeid som vil danne et godt grunnlag for regjeringas videre arbeid med å sikre og styrke ytringsfriheten.

Denne redegjørelsen illustrerer også at det er flere forhold utenfor vår kontroll som kan true ytringsfrihet, pressefrihet, informasjonsfrihet, mediemangfold og demokratiet i fremtiden. Dette må vi ha med oss i utformingen av ny politikk, og regjeringa skal gjøre vårt for å sikre at vi ikke tar disse grunnleggende demokratiske verdiene for gitt.

Med det vil jeg takke for oppmerksomheten og ønske velkommen til en interessant debatt om to dager.

Kilde
www.regjeringen.no

URI
<https://www.virksommeord.no/tale/medier-for-ytringsfrihet-og-demokrati>